

ALEKSANDRA BUGAR

DOSADAŠNJI REZULTATI ARHEOLOŠKIH ZAŠTITNIH  
ISTRAŽIVANJA NA LOKALITETU ŠEPKOVČICA

UDK 902.2(497.5)“639/636”  
Stručni rad  
Professional paper  
Primljeno: 2. II. 2007.  
Received:

Aleksandra Bugar  
HR – 10000 Zagreb – Hrvatska  
Muzej grada Zagreba, Opatička 20  
([sasa.bugar@yahoo.com](mailto:sasa.bugar@yahoo.com))

Na trasi buduće autoceste Zagreb – Sisak (koridor A11), dionica Zagreb – Velika Gorica, tijekom studenog i prosinca 2006. provedena su zaštitna arheološka istraživanja na dijelu lokaliteta Šepkovčica u blizini Velike Gorice (između naselja Gradići i Donje Lomnice). Pronađene su naseobinske jame datirane u razdoblje ranog srednjeg vijeka (10./11.st.), rimsko groblje koje je funkcioniralo od 1. do 4. st., antički naseobinski sloj te prapovijesni ukopi s keramičkim ulomcima lasinjske kulture.

Arheološki lokalitet Šepkovčica nalazi se na trasi buduće autoceste Zagreb – Sisak (koridor A11), na dionici Zagreb – Velika Gorica (stacionaža 4 + 500.00 i 3 + 600.00 m), i zauzima površinu od 50.000 m<sup>2</sup>. Smješten je uz željezničku prugu Zagreb – Sisak, na poljoprivrednom zemljištu naselja Gradići i Donje Lomnice.

Tijekom izrade projektne dokumentacije za autocestu Zagreb – Sisak, Konzervatorski odjel u Zagrebu - Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture, nakon prethodnih istraživanja na budućoj trasi autoceste uvjetovao je investitoru Hrvatskim autocestama provođenje zaštitnih arheoloških istraživanja na nekoliko lokaliteta<sup>1</sup>. Jedan od njih jest Šepkovčica, izdvojen na osnovi rezultata studije utjecaja na okoliš,<sup>2</sup> terenskog arheološkog pregleda<sup>3</sup> te geofizičkih istraživanja<sup>4</sup>.

Arheološka istraživanja na lokalitetu Šepkovčica započela su početkom studenoga 2006., uvođenjem u posao stručne arheološke ekipe, koja se sastoji od glavnog izvodača Muzeja grada Zagreba s voditeljicom istraživanja, tvrtke Kaducej d. o. o., Muzeja Turopolja i ostale ekipe arheologa te studenata Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu<sup>5</sup>. Tijekom nepuna dva mjeseca iskopavanja, na četvrtini predviđene zahvatne površine potvrđeni su rezultati prethodnih istraživanja o postojanju bogatog arheološkog nalazišta<sup>6</sup>.





Sl. 1. Grob 1 *in situ* (foto: A. Bugar)



Sl. 2. Grob 1 – restaurirana keramička žara te staklena zdjelica i balzamarij pronađeni unutar žare tijekom restauracije (foto: T. Stančec)



Sl. 3. Restaurirana čaša tankih stijenki iz groba 7 (foto: T. Stančec)



Sl. 4. Grob 11 *in situ* (foto: I. Drnić)





Sl. 5. Pogled na dio lokaliteta sa srednjovjekovnim ukopima tijekom istraživanja (foto: I. Drnić)

Lokalitet se nalazi na području Turopolja, u kojem je do sada utvrđen čitav niz arheoloških nalazišta od prapovijesti do visokog srednjeg vijeka. Veći dio pripada rimskom razdoblju, jer je taj prostor intenzivno živio upravo u razdoblju antike. Rimski utjecaji u Turopolju pojavljuju se u razdoblju nakon što su Oktavijanove legije osvojile Sisciju godine 35. pr. Kr. Tijekom sljedeća četiri stoljeća rimske dominacije Turopolje se intenzivno romaniziralo, čemu je bitno pridonijelo osnivanje municipija Andautonije, ali i postojanje cesta koje su rimsku provinciju Panoniju povezivale sa središtem Imperija i ostalim provincijama.

Jednaku kulturološku sliku pruža nam i lokalitet Šepkovčica, na kojem otkriveni nalazi daju podatke o životu od 4. tisućljeća pr. Kr. (lasinjska kultura) do srednjega vijeka<sup>7</sup>. Najbrojniji nalazi pripadaju razdoblju antike, a najviše ih potječe iz groblja na kojem su pokojnici ukopavani u razdoblju od 1. do 4. st.

Kako bismo definirali stratigrafske odnose arheoloških i geoloških slojeva, u pravilnom rasporedu duž cijeloga lokaliteta (1 km) iskopano je 18 geoloških sondi. Time je dobivena vertikalna stratigrafija lokaliteta, odnosno definirane su razine kulturnih slojeva i sterilnog sloja. Kulturni slojevi evi-

dentirani su kao stratigrafske jedinice od 002 do 004. Stratigrafska jedinica 001 jest humusni sloj – oranica, 002 jest sloj s ukopima iz srednjovjekovnog i kasnoantičkog razdoblja, 003 jest sloj s antičkim nalazima iz 1. i 2. st., dok su u stratigrafskoj jedinici 004 pronađeni ulomci prapovijesne keramike (4. tisućljeće pr. Kr.). Debljina kulturnih slojeva (SJ 002-004) iznosi oko 120 cm. Takva situacija uočena je na polovici lokaliteta (450 dužnih metara), što gotovo udvostručuje površinu predviđenu za istraživanje. Na ostalom dijelu lokaliteta razina sterilnog šljunka nešto je viša, a u stratigrafskom slijedu prevladavaju antički slojevi, dok se između stacionaža 3 + 700.00 i 3 + 800.00 m, temeljem rezultata geofizičkih istraživanja, očekuju nalazi zidane arhitekture i ceste.

Radovi su u ovoj fazi istraživanja bili fokusirani na dvjesto metara lokaliteta (između stacionaža 4 + 500.00 i 4 + 300.00 m) i na istraživanje prvog kulturnog sloja ispod oranice (SJ 002) s mnogobrojnim srednjovjekovnim i dijelom kasnoantičkim ukopima. Ostala dva dublja i starija sloja (antički sloj 1. i 2. st. i prapovijesni sloj) istražena su samo djelomično unutar probnih sondi. Prostor groblja istražen je do razine sterilnog šljunka u koji je također dio grobova bio ukopan.

Rimsko groblje ujedno je i jedan od najatraktivnijih nalaza na ovom lokalitetu zbog mnogobrojnih priloga na temelju kojih groblje datiramo u razdoblje od druge polovice 1. do 4. st. Pronađeno je i evidentirano ukupno 13 grobova: 12 paljevinskih i jedan kosturni. Tri pokojnika pokopana su u urnama – žarama, dok su ostali spaljeni pokojnici bili položeni u jednostavnu grobnu jamu, a samo jedna od njih bila je pokrivena tegulom.

Najbrojniji i najbogatiji nalazi potječu iz grobova 1, 7 i 11 (sl. 1-4) u kojima su spaljeni ostaci pokojnika bili položeni u žaru. Dio posuda pronađen je u žarama grobova 1 i 7, tijekom restauratorskog zahvata

Osim žara, u grobovima su pronađeni vrčevi s jednom ručkom i dvjema ručkama, čaše, zdjele, tanjuri, posude tankih stijenki (sl. 3), staklene posude (balzamarij i zdjelica - sl. 2) te dijelovi nošnje s vidljivim tragovima gorenja (snažno profilirane fibule, brončani prsten), kao i novac. Složena stratigrafska slika s mnogobrojnim preslojavanjima upućuje na to da je na ovom mjestu najvjerojatnije riječ o izoranom grobnom humku (tzv. noričko-panonskom grobnom tumulu), tradicijskom načinu ukopavanja uobičajenom i na području Turopolja u razdoblju antike.

Nalazi iz rimskodobnih slojeva i naseobinskih jama: novac, dijelovi nošnje, nakit i keramika reflektiraju istu kronološku sliku kao i groblje, odnosno postojanje naselja u razdoblju od 1. do 4. st.

Tijekom istraživanja pronađeno je i 328 srednjovjekovnih naseobinskih ukopa različitih dimenzija (otpadne i jame od stupova, vatrišta, poluzemnice itd.) s mnoštvom nalaza grube keramike urešene motivom valovnice, keramike dorađivane rukom, metalnim predmetima (među kojima se ističe brončana S-karičica) te s velikom količinom životinjskih kostiju. Ti nalazi upućuju na izrazito jak naseobinski ranosrednjovjekovni sloj 10./11.st. -



razdoblja o kojem postoji relativno malo materijalnih svjedočanstava u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Najstarijem horizontu naseljavanja na ovom lokalitetu pripadaju keramički nalazi eneolitičke lasinjske kulture (4. tisućljeće pr. Kr.), koja se rasprostirala na širokom području jugozapadnog dijela Panonske nizine. U probnim sondama definirano je nekoliko otpadnih jama i jama za stupove s ulomcima keramičkog posuđa bikoničnog i zaobljenog oblika, ručkama i ulomcima keramike s urezanim ornamentima karakterističnim za lasinjsku kulturu.

Rezultati dosadašnjih arheoloških istraživanja s lokaliteta Šepkovčica bili su predstavljeni na izložbi *Poštujte naše tragove* postavljenoj u Muzeju grada Zagreba, a istraživanja će se nastaviti tijekom proljeća 2007.

<sup>1</sup> Preventivna zaštita: Klasa: UP/I-612-08/05-05/96; Urbroj: 532-04-05/11-05-01; Rješenje Konzervatorskog odjela u Zagrebu ( Klasa: UP/I 612-08/06-08/120; Ur.broj: 532-04-05/13-06-2).

<sup>2</sup> Studija utjecaja na okoliš za autocestu Zagreb – Sisak, IGH, Zagreb, 2005.

<sup>3</sup> J. BURMAZ, Arheološki terenski pregled na trasi autoceste Zagreb – Sisak, 1. dionica autoceste Jakuševac – Velika Gorica (jug), Zagreb, 2005., 7-9, prilog 3, 4, 12 i 13.

<sup>4</sup> B. MUŠIĆ, Poročilo o geofizikalni raziskavi na lokaciji: Autocesta Zagreb – Sisak, dionica Jakuševac – Velika Gorica (jug), Ljubljana, 2005., 1-24, sl. 1-55, 78.

<sup>5</sup> Voditeljica istraživanja je autorica ovog teksta, a arheološku ekipu na terenu činili su arheolozi: Josip Burmaz, zamjenik voditeljice istraživanja, Nikša Vujnović, Dženi Los, Antonio Džaja (Kaduđer d. o. o), Ivan Knezović (Muzej Turoplja) – voditelji sektora, te relativno brojna ekipa arheologa te apsolvirani i studenata arheologije Sveučilišta u Zagrebu: S. Gospodinović, M. Pasarić, I. Drnić, B. Babić, A. Pavleković, F. Sirovica, I. Boras, M. Krtinić, A. Sičić, G. Šobota, N. Antolović, V. Iličić, V. Madiraca, N. Bracanović, T. Matana i M. Peović. Uz njih je na terenu sudjelovalo i nekoliko članova tehničke ekipe: T. Validžija, D. Pasarić i J. Godinić. Ručni iskop obavila je ekipa fizičkih radnika iz tvrtke Zidar d. o. o. te studenti i učenici iz Zagreba i Velike Gorice. Interpretaciju geoloških sondi obavio je ing. geologije T. Novosel, a analizu dijela osteološkog materijala dr. sc. Z. Hincak. Ravnatelj Muzeja grada Zagreba prof. Vinko Ivić te arheolozi Muzeja grada Zagreba Boris Mašić i Želimir Škoberne uvelike su pomogli u organizaciji ovog opsežnog i zahtjevnog projekta. Stručni nadzor na terenu, kao i koordinaciju cijelog projekta zaštitne arheologije na dionici A11 obavila je Tatjana Lolić (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu), a Marijan Orlić (iz iste ustanove) popratio je istraživanje videodokumentacijom.

<sup>6</sup> A. BUGAR, Dosadašnji rezultati arheoloških zaštitnih istraživanja na lokalitetu Šepkovčica, Zagreb, 2006. (tekst u arhivu nalazišta).

<sup>7</sup> Najljepše zahvaljujem mr. sc. J. Balen na pomoći pri datiranju prapovijesnih nalaza te dr. sc. K. Filipcu na datiranju srednjovjekovne keramike. Zahvaljujem i dr. sc. Z. Greglu i dr. sc. Ž. Demi na sugestijama oko datiranja pojedinih nalaza predstavljenih na izložbi *Poštujte naše tragove* u Muzeju grada Zagreba.

### Summary

#### RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL RESCUE EXCAVATIONS AT THE ŠEPKOVČICA SITE

Archaeological rescue excavations were carried out on the future Zagreb – Sisak motorway (corridor A11), at the section running from Zagreb to Velika Gorica, during November and December 2006 at part of the Šepkovčica site near Velika Gorica. An archaeological field survey and geophysical research were carried out beforehand. Of the 5 ha to be researched, an area around 13 000 m<sup>2</sup> was initially excavated and brought to light interesting and valuable results. The oldest settlement horizon contained ceramic finds from the Eneolithic Lasinje culture (4<sup>th</sup> century BC). The most numerous finds date back to the Antique and were mostly discovered at the cemetery where internment was carried out from the 1<sup>st</sup> to the 4<sup>th</sup> century. Twelve cremation and one skeletal grave were discovered containing numerous finds (ceramic and glass vessels, metal parts of garments, coins) at this complex stratigraphic and multi-layered site, indicating that this may be a burial mound that has been ploughed over (so-called Norik–Pannonian tumulus). More than 300 medieval settlement pits were discovered (refuse pits, post-holes, fireplaces, semi-dug pits) during excavations. In view of the data available and the ceramic shards decorated in wave-forms found, as well as the metal finds, this settlement existed during the 10<sup>th</sup> /11<sup>th</sup> century.

